

IN MEMORIAM

ЮЛИЯ БАЛТОВА (11.07.1940 – 23.01.2025)

YULIA BALTOVA (11 JULY 1940 – 23 JANUARY 2025)

Измина една година, откакто ни напусна доц. д-р Юлия Миньова Балтова – виден български езиковед с признание сред славистичната научна общност.

Завършила специалност „Българска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1963 г.) по времето, когато там преподават едни от най-видните учени българисти и слависти като чл.-кор. проф. д-р Л. Андрейчин, акад. проф. д-р Вл. Георгиев, акад. проф. д-р Ем. Георгиев, акад. проф. д-р П. Динеков, чл.-кор. проф. д-р К. Мирчев, проф. д-р Ст. Стойков и др., Юлия Балтова избира пътя на научния изследовател. Нейната житейска и творческа съдба се свързва с Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките и Секцията за българска лексикология и лексикография, където постъпва като докторант (1968 г.) и се изгражда като **задълбочен лексиколог и лексикограф**. Не е случайно, че голяма част от научната дейност на Ю. Балтова е свързана с работата ѝ като лексикограф – **съставителството и редакторството** на отделни токове от многотомния *Речник на българския език* – фундаментален труд, изискващ сериозни познания за родния език и за езиковедската проблематика като цяло, умения за намиране на решение на всеки спорен въпрос; труд, поглъщащ много време и усилия, който, за съжаление, често е недооценяван дори и от научната колегия. Вярна на примера и духа на своите учители, дълбоко убедена в голямата национална значимост на *Речника*, тя му отделя особено внимание и като директор на Института

© ЦВЕТелиНА ГЕОРГИЕВА, 2026 / © TSVETELINA GEORGIEVA, 2026

Тази статия в списание „Български език“ е с отворен достъп и се публикува под международния публичен лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

This open access article of journal “Balgarski ezik” (“Bulgarian Language”) is published under the terms of Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

(основан през 1942 г. първоначално като Секция за български речник към БАН) полага изключителни усилия, проявява находчивост и смелост, в резултат на което в рамките на девет години се подготвят и отпечатват пет тома.

Научните интереси на доц. д-р Ю. Балтова са съсредоточени предимно в областта на словообразуването, лексикологията и лексикографията. Тематично **научните ѝ студии и статии** може да се представят в следните групи: словообразуване и граматика (морфемика и синтаксис), словообразуване и лексикология, словообразуване и лексикография, теоретични проблеми на словообразуването в българския и в другите славянски езици, словообразуването в развоя на възрожденската и съвременната книжовноезикова система.

Словообразователна е проблематиката и в **монографичните ѝ трудове**: *Сложните съществителни имена в българския книжовен език през епохата на Възраждането. (Словообразователно-семантичен и функционален анализ)* (дисертация, защитена през 1979 г., в която при анализа на сложните съществителни имена за първи път се прилагат ономасиологичната теория на чешкия лингвист М. Докулил и логико-синтактичната теория на полския езиковед В. Дорошевски), *Словообразователен и лексико-семантичен анализ на сложните съществителни nomina abstracta (върху материал от езика през епохата на Възраждането)* (приет за печат от Научния съвет на Института за български език, но останал непубликуван; част от него (актуализирана и в съкратен вид) е отпечатана през 2002 г. като студия в поредицата „Българско езикознание“); *Структура и семантика на суфиксалните съществителни имена в съвременния български книжовен език* (приет за печат през 1988 г., но също неотпечатан; части от него са публикувани като статии). Автор е на **студията** *Изграждане на книжовна лексика в българския език през Възраждането (сложни съществителни – nomina concreta)* и *Двусъставни субстантивни конструкции в съвременния български книжовен език* (и двете публикувани в „Известия на Института за български език“ съответно през 1983 и 1985 г.), както и на редица езикови бележки и научни рецензии. Съставител и редактор е на научни езиковедски сборници. През последните години тя работи върху голям научен труд, но коварната болест ѝ попречи да го завърши.

Доц. д-р Ю. Балтова **ръководи** от българска страна **два големи международни проекта**: „Българско-полска съпоставителна граматика“ – двустранен проект на Българската академия на науките и Полската академия на науките, и (заедно с доц. д-р Р. Цойнска) „Основни тенденции в развитието на славянската книжнина и книжовните езици и особености на съвременната езикова ситуация“ – двустранен проект между Института за български език при БАН и Института за славянознание при Руската академия на науките.

В продължение на 12 години (с прекъсвания) наред с научно-изследователската си работа в Института доц. Ю. Балтова развива и **преподавателска дейност**. Тя води лекционни курсове в наши и чуждестранни университети: Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Нов български университет, Варшавския университет, а след пенсионирането си три години преподава в Университета „Николай Коперник“ в Торун; чете отделни лекции в университетите в Краков, Познан и Лодз. Научен ръководител е на двама успешно защитени докторанти в Института за български език с тематика от областта на българското и на съпоставителното словообразуване и на 12 дипломни работи на чуждестранни студенти.

В продължение на девет години (от 1994 до 2003 г.) доц. д-р Ю. Балтова е **директор** на Института за български език и успешно го превежда през трудния за страната ни период. Като признателен следовник на своите учители полага много усилия за съхраняване на авторитета на най-старата академична институция у нас и за нейното утвърждаване като основен център на българистиката и кодификатор на съвременния български книжовен език.

През годините на научната си дейност доц. д-р Ю. Балтова периодично е избирана за **член на различни експертни състави**: Научния съвет на Института за български език, Специализирания научен съвет по езикознание при ВАК, Съвета на директорите на хуманитарните институти при БАН, Съвета по българистика при Министерството на образованието и науката, Постоянния международен комитет на лингвистите CIRL, редакционната колегия на сп. „Български език“ – научен орган на Института за български език, международната редколегия на сп. „Slavia meridionalis“ – издание на Института за славистика при Полската академия на науките. От 1995 до 2004 г. е секретар в ръководството на Общото събрание на Българската академия на науките. Доц. д-р Ю. Балтова е член на Комисията по славянско словообразуване (КСС) от самото начало на създаването ѝ през 1996 г. и взема активно участие в нейните ежегодно провеждани конференции. През 2007 г. организира провеждането на 10-ата конференция на КСС в София.

Неведнъж в своя творчески и житейски път доц. д-р Ю. Балтова е получавала тежки удари. Фактът, че винаги е намирала сили да устои с достойнство, да продължи да извършва работата си компетентно, сам по себе си говори за нейните личностни и професионални качества.

Делото на доц. д-р Ю. Балтова излиза далеч извън рамките на чисто кабинетната наука и е дълбоко ценено от цялото ни общество. Нейните научни постижения и лидерски качества не остават без признание. Тя е награждана със Значка за отличие на БАН (1990 г.), със Значка на Общонародно движение „Мати Болгария“ (2002 г.), с Почетен знак на Столична община

(2003 г.), с Почетен знак на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – златна значка (2012 г.). За своята административна дейност в рамките на Академията получава официални благодарствени грамоти от ръководството на БАН. Но както се посочва и в сборника „Слово и словесност“ (2010 г.), посветен на 70-годишния ѝ юбилей, тя винаги е имала най-важното признание – това на колеги и на студенти у нас и в чужбина.

В спомените ни доц. д-р Юлия Балтова остава като човек с изострено чувство за дълг и отдаденост не само към най-близките, към приятели и колеги, но и към Института и неговото значимо дело – многотомния *Речник на българския език*. Остава в съзнанието ни като учен с безспорен авторитет и един от най-уважаваните български езиковеди, който пленява и респектира с аристократизъм, знания и мъдрост. Ще я помним с нейната окуражаваща усмивка, със заразяващия ѝ оптимизъм и със силния ѝ дух.

Поклон пред светлата ѝ памет!

Цветелина Георгиева / Tsvetelina Georgieva

✉ Доц. д-р Цветелина Георгиева
cveti.g@ibl.bas.bg

✉ Assoc. Prof. Dr. Tsvetelina Georgieva
cveti.g@ibl.bas.bg